

ORIGINAL ARTICLE

Investigating the Relationship Between Personality Traits and Phubbing in Generation Z Students: Concerning the Mediating Role of the Internet Addiction and Academic Boredom

Somayeh Ashrafifard¹, Mohammad Mohammadipour^{*2}, Mahmoud Jajarmi³

1. Ph.D. Student in Educational Psychology, Department of Psychology, Boj.C., Islamic Azad University, Bojnord, Iran.

2. Associate Prof, Department of Psychology, Qu.C., Islamic Azad University, Quchan, Iran.

3. Assistant Prof, Department of Psychology, Boj.C., Islamic Azad University, Bojnord, Iran.

Correspondence:

Fatemeh Bayanfar

Email:

Mohammad.mohammadipour@Iau.ac.ir

Received: 27/Jul/2024

Revised: 15/Nov/2024

Accepted: 10/Feb/2025

How to cite:

Ashrafifard, S.; Mohammadipour, M.; Jajarmi, M. (2024). Investigating the Relationship Between Personality Traits and Phubbing in Generation Z Students: Concerning the Mediating Role of the Internet Addiction and Academic Boredom, *Journal of Social Cognition*, 13 (26), 145-165. (DOI: [10.30473/sc.2025.74559.3069](https://doi.org/10.30473/sc.2025.74559.3069))

ABSTRACT

Introduction: The present study aims to assess the fit of a structural model encompassing Phubbing based on Personality Traits with the mediating role of Internet Addiction and Academic Boredom in Generation Z Students. **Methods and Materials:** A total of 556 people were surveyed using the cluster sampling method from the research's statistical population, including all Generation Z students studying at Islamic Azad University, Tehran branches, during the second semester of the 2023-2024 academic year. The data collection tools included the Chutbitayasonvand and Douglas General Phubbing Scale (2018), Kimberly Young's Internet Addiction Questionnaire (1988), Costa and McCrae's Five-Factor Personality Inventory (1985), and Sharp et al.'s Academic Boredom Questionnaire (2010). **Results:** The results showed that the direct path coefficient between the factors of conscientiousness ($\beta = -0.236, P = 0.001$) and extraversion ($\beta = -0.071, P = 0.015$) with negative phubbing and the path coefficient between its neuroticism factor and phubbing ($\beta = 0.138, P = 0.001$) was positive and significant. The path coefficient between Internet addiction and phubbing ($\beta = 0.363, P = 0.001$) and the path coefficient between academic boredom and phubbing ($\beta = 0.205, P = 0.001$) were positive and significant. The results also showed that both mediating variables of Internet addiction and academic boredom positively mediated the relationship between the neuroticism personality factor and phubbing in Generation Z and negatively and significantly mediated the relationship between other personality factors and phubbing. **Conclusion:** Therefore, the proposed model, based on the effect of personality traits on phubbing, considering the mediating role of variables of Internet addiction and academic boredom, had an acceptable fit with the experimental data.

KEYWORDS

Academic Boredom; Generation Z; Internet Addiction; Personality Traits; phubbing.

Introduction

In an era when digital technologies have become an integral component of everyday life, Generation Z has grown up in an environment saturated with information and communication, exhibiting needs and expectations distinct from those of earlier generations (Fatchurahman et al., 2023). A significant challenge confronting this generation is phubbing, (which refers to the tendency to ignore others during face-to-face interactions by focusing on one's mobile phone) (Nguyen et al., 2025). Previous research has explored the relationship between personality dimensions (such as extraversion, neuroticism, openness to experience, agreeableness, and conscientiousness) and phubbing, identifying these traits as significant predictors of this behavior (Şahin et al., 2024). On the other hand, Generation Z shows high smartphone and internet addiction rates, making them more reliant on virtual spaces than any previous generation, which increases their risk of phubbing (Lai et al., 2023). Some research also highlights the association between boredom, loneliness, and academic boredom with the occurrence of phubbing in individuals (Abi Doumit et al., 2023). Given the significance of phubbing, it is essential to conduct further studies on the roles played by related variables in its development to implement effective measures to mitigate its consequences. This research aims to explore the following question: Do internet addiction and academic boredom mediate the relationship between personality traits and phubbing among Generation Z students?

Method and Materials

The study utilized a cross-sectional design, and the correlation and relationships between variables were analyzed through a structural equation model as a causal framework. The study population comprised all Generation Z students (born between 1997 and 2012) enrolled at various branches of Islamic Azad University in Tehran during the second semester of the 2023-2024 academic year. A multi-stage cluster sampling technique was employed to select 556 participants who completed the study questionnaires. The collected data were analyzed using SPSS 29 and AMOS 26.

Instruments:

Generic Scale of Phubbing (GSP): This scale consists of 15 items, each rated on a 5-point Likert scale. It features subscales for nomophobia, interpersonal conflict, self-isolation, and phubbing endorsement. Chotpitayasunondh and Douglas (2018) reported a Cronbach's alpha of 0.93 for the overall questionnaire, and for these factors are 0.84, 0.87, 0.83, 0.82, respectively (Chotpitayasunondh, 2018).

Internet Addiction Test (IAT): This 20-item questionnaire was developed to evaluate the severity of users' internet addiction. Each item is rated on a five-point Likert scale. The psychometric properties of the test have been well established in previous studies, reporting a Cronbach's alpha coefficient of 0.70.

The NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI): is a 60-item short form of the revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R). It is designed for the quick assessment of the five major personality factors: neuroticism (N), extraversion (E), openness to experience (O), conscientiousness (C), and agreeableness (A). The reported Cronbach's alpha coefficients for these factors are 0.74, 0.55, 0.27, 0.38, and 0.77, respectively (Atashrouz et al., 2008).

Academic Boredom Survey Instrument (ABSI): This questionnaire consists of 10 items and does not include subscales. Its reliability was evaluated using Cronbach's alpha (0.93), and through a test-retest method after a two-week interval, which resulted in a reliability score of 0.87. The validity of the instrument was established through both exploratory and confirmatory factor analysis, with all item factor loadings exceeding 0.40 (Sharp et al., 2021).

results:

The results of the study showed that the direct path coefficient between the factors of

conscientiousness ($\beta = -0.236$, $P = 0.001$) and extraversion ($\beta = -0.071$, $P = 0.015$) with negative phubbing and the path coefficient between its neuroticism factor and phubbing ($\beta = 0.138$, $P = 0.001$) was positive and significant. The path coefficient between Internet addiction and phubbing ($\beta=0.363$, $P=0.001$) on the one hand and the path coefficient between academic boredom and phubbing ($\beta=0.205$, $P=0.001$) on the other hand were positive and significant. The results also showed that both mediating variables of Internet addiction and academic boredom positively mediated the relationship between the neuroticism personality factor and phubbing in Generation Z and negatively and significantly mediated the relationship between other personality factors and phubbing. Therefore, the proposed model, based on the effect of personality traits on phubbing, considering the mediating role of variables of Internet addiction and academic boredom, had an acceptable fit with the experimental data.

Discussion and Conclusion

The study's results indicated that the proposed model fit the data well, supporting the main hypothesis. The findings indicate that various personality traits significantly influence phubbing behavior. Specifically, conscientiousness and extraversion are linked to lower instances of phubbing, as individuals with these traits tend to exhibit better self-control and a greater desire for genuine social interactions. On the other hand, neuroticism is associated with increased phubbing, as individuals with this trait often turn to smartphones and the internet to cope with anxiety and negative emotions. Additionally, elements such as academic boredom and internet addiction act as mediators between personality traits and phubbing behavior. In this regard, both academic boredom and internet dependency contribute to an increase in phubbing behaviors among students.

In summary, the findings indicate that phubbing is affected not only by personality traits such as conscientiousness, extraversion, neuroticism, and openness to experience but also by mediating factors like internet addiction and academic boredom. These mediating variables clarify the connection between personality traits and phubbing behavior. Therefore, educational and psychological interventions aimed at reducing academic boredom and managing internet use could help lessen phubbing behaviors among Generation Z.

the present study is cross-sectional and correlational, which means it is not possible to infer causal relationships as in experimental studies. Therefore, it is recommended that future research use longitudinal or experimental designs to more accurately assess causal relationships among the variables and to explore additional contextual factors that contribute to phubbing. Other potential causes, determining factors, and mediating roles in phubbing behavior should also be examined to develop more effective strategies for addressing it.

Conflict Of Interest

The authors declare that there are no conflicts of interest regarding the publication of this manuscript.

Keywords

Academic Boredom; Generation Z; Internet Addiction; Personality Traits; phubbing.

«مقاله پژوهشی»

رابطه بین صفات شخصیت و فایینگ با توجه به نقش میانجی اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی در دانشجویان نسل Z

سمیه اشرفی فرد^۱، محمد محمدی پور^{۲*}، محمود جاجرمی^۳

چکیده

پژوهش حاضر، یک مطالعه به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری است که با هدف تعیین میزان برازش مدل ساختاری فایینگ براساس ویژگی‌های شخصیتی با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی در دانشجویان نسل Z انجام گرفت. تعداد ۵۵۶ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان نسل Z (متولدین ۱۹۹۷ الی ۲۰۱۲) شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای شهر تهران در شش ماه اول سال ۱۴۰۳ مورد بررسی قرار گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها شامل مقیاس عمومی فایینگ چوتیتایاسونوند و داگلاس (۲۰۱۸)، پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت کیمبرلی یانگ (۱۹۸۸)، شخصیت کاستا و مک کری (۱۹۸۵) و دزدگی تحصیلی شارپ و همکاران (۲۰۱۰) بود. نتایج حاصل نشان داد ضریب مسیر مستقیم بین عامل‌های وظیفه‌شناسی ($\beta = -0.236, P = 0.001$) و برونگرایی ($\beta = -0.071, P = 0.015$) با فایینگ منفی و ضریب مسیر بین عامل روان رنجورخویی با فایینگ ($\beta = 0.138, P = 0.001$) مثبت و معنادار است. ضرایب مسیر بین اعتیاد به اینترنت با فایینگ ($\beta = 0.363, P = 0.001$) از یک سو و دزدگی تحصیلی با فایینگ ($\beta = 0.205, P = 0.001$) از سوی دیگر مثبت و معنادار بود. همچنین نتایج نشان داد که هر دو متغیر میانجی اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی رابطه بین عامل روان رنجورخویی شخصیت با فایینگ را در نسل Z به صورت مثبت و رابطه بین دیگر عامل‌های شخصیت با فایینگ را به صورت منفی و معنادار میانجی‌گری می‌کنند. بنابراین مدل مفروض، مبتنی بر تاثیر ویژگی‌های شخصیتی بر روی فایینگ با توجه به نقش میانجی‌گری متغیرهای اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی با داده‌های تجربی برازش قابل قبولی داشت.

واژه‌های کلیدی

اعتیاد به اینترنت، دزدگی تحصیلی، صفات شخصیت، فایینگ، نسل Z.

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.
۲. دانشیار، گروه روانشناسی، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان، ایران.
۳. استادیار، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

نویسنده مسئول:

محمد محمدی پور

رایانامه:

Mohammad.mohammadipour@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۲

استناد به این مقاله:

اشرفی فرد، سیمیه؛ محمدی پور، محمد؛ جاجرمی، محمود (۱۴۰۳). رابطه بین صفات شخصیت و فایینگ با توجه به نقش میانجی اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی در دانشجویان نسل Z، *دوفصلنامه شناخت اجتماعی*، ۱۳ (۲۶)، ۱۴۵-۱۶۵.

(DOI: [10.30473/sc.2025.74559.3069](https://doi.org/10.30473/sc.2025.74559.3069))

مقدمه

نسل Z (متولدین سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۲) (به میلادی) و ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۱ (به شمسی)) (Hussain, 2024) در عصری رشد یافته‌اند که فناوری‌های دیجیتال بخش جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره آنان است (Fatchurahman et al., 2023). محیطی پر از اطلاعات و ارتباطات، نیازها و انتظارات متفاوتی نسبت به نسل‌های پیشین ایجاد کرده است که از مهم‌ترین ویژگی‌های نسل Z می‌توان به مهارت بالا در استفاده از فناوری‌ها، تمایل به یادگیری مبتنی بر فناوری، خلاقیت و استقلال اشاره کرد (Nguyen et al., 2025). با این حال، از جمله چالش‌های این نسل می‌توان به رفتار فابینگ^۱ ناشی از استفاده مفرط از فناوری، اضطراب‌های ناشی از رقابت‌های شدید و فشارهای اجتماعی و کمبود مهارت‌های ارتباطی چهره‌به‌چهره اشاره کرد (Treviño Benavides et al., 2023). فابینگ یا "عمل نادیده گرفتن کسی که با شما صحبت می‌کند با توجه و نگاه کردن به تلفن همراه خود" (Capilla Garrido et al., 2021) پدیده‌ای نوظهور است که در محیط‌های مختلفی از جمله کلاس‌های درس، جمع‌های دوستانه و حتی محیط خانوادگی مشاهده می‌شود و تأثیرات مخربی بر کیفیت روابط بین فردی دارد (Şahin et al., 2024). پژوهشگران در پژوهشی دریافتند که تقریباً ۷۰ درصد از شرکت‌کنندگان حداقل یک‌بار در روز، دیگران را در اثر فابینگ مورد بی‌توجهی قرار می‌دهند (Guerra Ayala et al., 2025) و بیش از ۷۸ درصد نیز گزارش کردند که حداقل یک‌بار در روز مورد فابینگ قرار می‌گیرند (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018). پژوهش‌های قبلی نشان‌دهنده اثرات منفی فابینگ در محل کار (Nanda & Prihatsanti, 2023)، روابط پارتنرها و روابط احساسی (Thomas et al., 2022)، و زمینه‌های آموزشی و یادگیری (Koc & Caliskan, 2023)، حوزه تحصیلی (Kobicheva et al., 2024)، روابط والد-فرزند (Lv et al., 2022)، ایجاد مشکلات وابستگی مانند ترس از دست دادن تلفن همراه^۲، اوتیسم مجازی^۳، تنهایی، کمرویی، اضطراب، ناامنی و مشکلات مهارت‌های اجتماعی (Medina Gamero & Regalado Chamorro, 2021) کیفیت و رضایت کمتر از تعاملات بین فردی (Vanden

2016) بوده است. همچنین در دانشجویان نیز تأثیر فابینگ می‌تواند بسیار مضر باشد، کاهش کیفیت روابط دوستانه، پیشرفت تحصیلی پائین، اختلال در تمرکز، کمبود روابط اجتماعی و به تعویق انداختن تکالیف (Afdal et al., 2019; Parus et al., 2021)، اختلال در رضایت از زندگی و رضایت از روابط دوستانه (Rachman et al., 2020) می‌تواند تحت تأثیر رفتار فابینگ قرار گیرد.

تصور می‌شود که فابینگ نیز، مانند سایر انواع اعتیاد با ویژگی‌های شخصیتی مرتبط باشد. نتایج پژوهش ساهین، و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که بیشترین قدرت پیش‌بینی کننده فابینگ، اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی و در درجه بعد شخصیت فرد می‌باشد (Şahin et al., 2024) شخصیت به عنوان ویژگی‌هایی تعریف می‌شوند که فرد را از دیگران متمایز می‌کند، می‌تواند به عنوان یکی از مهم‌ترین علل رفتار یک فرد نشان داده شوند و از طریق ترکیب رفتار، افکار، انگیزش و هیجان استنباط می‌شود. براین اساس شخصیت از پنج بعد اصلی برونگرایسی^۴ (E)، روان رنجوری^۵ (N)، گشودگی به تجربه^۶ (O)، توافق‌پذیری^۷ (A)، و وظیفه‌شناسی (C) تشکیل شده است (Ahmadian & Rostami, 2016). روان‌رنجوری مهم‌ترین پیش‌بینی کننده فابینگ در نوجوانان است (Nikel et al., 2024). سرت و همکاران (۲۰۲۳) نیز نشان دادند که توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی و روان رنجوری نیز پیش‌بینی کننده‌های مهمی برای فابینگ هستند (Sert et al., 2023).

در تحقیقات پیشین به این نتیجه رسیدند که عامل برون‌گرایی پیش‌بینی کننده منفی برای اعتیاد به اینترنت است (Nnamani et al., 2025; Tian et al., 2021). ایرزن، و همکاران (۲۰۲۱) نیز روان رنجورخویی و وظیفه‌شناسی را پیش‌بینی کننده فابینگ دانستند (Erzen et al., 2021). همچنین روان‌آزده‌گرایی به عنوان یک پیش‌بینی کننده مهم برای ابتلا به اضطراب، افسردگی و استرس است (Alizadeh et al., 2018). این نسل مستعد تجربه‌ی احساسات منفی شدید، نگرانی‌های مداوم و دشواری در مدیریت استرس هستند (Garcia et al., 2024) که به کاهش عملکرد تحصیلی، روابط اجتماعی ضعیف‌تر و افزایش خطر ابتلا به اختلالات روانی منجر می‌شود (Sert et al.,

4. Extraversion
5. Neuroticism
6. Openness to Experience
7. Agreeableness

1. Phubbing
2. Nomophobia
3. Virtual autism

همچنین توافق‌پذیری نشان داده نشد (Rachubińska et al., 2021). جوجو و ساندارامورسی (۲۰۲۲) روان رنجورخویی را عاملی برای اعتیاد به اینترنت دانستند در حالی که گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی همبستگی منفی داشتند (Jojo & Sundaramoorthy, 2022). در واقع روان رنجوری به دلیل ارتباط آن با اضطراب، افسردگی و احساسات منفی، به عنوان یک ویژگی مستعدکننده شناخته می‌شود و وظیفه‌شناسی و سازگاری اغلب به دلیل خودانضباطی و رفتار اجتماعی بهتر، از اعتیاد جلوگیری می‌کند (Rachubińska et al., 2021).

از سویی دیگر برخی تحقیقات از ارتباط بین کسالت، تنهایی، دلزدگی با بروز فایبگ در افراد می‌گویند به عنوان مثال آبی دامیت، و همکاران (۲۰۲۳)، السقف، و همکاران (۲۰۱۹)، گائو، و همکاران (۲۰۲۳) دلزدگی، و کسالت را عاملی برای ایجاد فایبگ در افراد نام بردند (Abi Doumit et al., 2023; Al-Saggaf et al., 2019; Gao et al., 2023). طبق تئوری استفاده جبرانی از اینترنت (تصریح می‌کند که افراد سعی می‌کنند با درگیر شدن با فناوری، احساسات منفی خود را کاهش دهند. به این ترتیب، استفاده بیش از حد افراد از اینترنت ممکن است نشانه‌ای از تجربه احساسات منفی مانند کسالت یا تنهایی باشد. تعامل آنها با گوشی‌های هوشمندشان برای تنظیم این احساسات استفاده می‌شود. این ممکن است وجود رابطه بین حالات عاطفی منفی، مانند تنهایی، دلزدگی، و استفاده مشکل ساز از گوشی هوشمند را توضیح دهد که با فایبگ مرتبط است (Kardefelt-Winther, 2014).

همچنین ویژگی‌های شخصیتی (برونگرایی، توافق‌پذیری، روان رنجوری و گشودگی) می‌توانند از طریق میانجی‌گری فرسودگی تحصیلی بر اضطراب تأثیر بگذارند (Wu et al., 2024). برونگرایی، توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی و گشودگی به تجربه با فرسودگی تحصیلی پایین مرتبط بودند. در مقابل، روان رنجوری با فرسودگی تحصیلی بالا مرتبط بود (Wahyuni et al., 2023).

پایین بودن وظیفه‌شناسی یک عامل خطر مهم برای دلزدگی تحصیلی است. افرادی که وظیفه‌شناسی پایینی دارند، تمایل کمتری به خودتنظیمی و انگیزه پایین‌تری دارند و این امر آنها را بیشتر مستعد دلزدگی می‌کند (Jeevan et al., 2025).

نسل Z علاوه بر ویژگی‌های منحصر به فرد مثبت (مانند انگیزه بالا در تحصیلات و حرفه خود و فعالیت معنادار آنها به جای پرستیژ اجتماعی و دانش و تخصص دیجیتال) (Holzer et al., 2022; Hussain, 2024) ویژگی‌های منفی نیز دارد که آن را از نسل‌های پیشین متمایز می‌سازد (Nguyen et al., 2025). تأثیرات منفی صفات شخصیتی در نسل Z، اغلب با عوامل محیطی مانند فضای مجازی، رقابت‌های تحصیلی و فشارهای اجتماعی تشدید می‌شود (Nikel et al., 2024; Şahin et al., 2024). برخی از این صفات با یکدیگر تعامل دارند و می‌توانند اثرات منفی یکدیگر را تشدید کنند. به عنوان مثال، ترکیب روان‌آزرده‌گرایی بالا با وظیفه‌شناسی افراطی، خطر بروز اضطراب و افسردگی را افزایش می‌دهد و مدیریت استرس را دشوارتر می‌کند (Abi Doumit et al., 2023).

از سویی دیگر اعتیاد کانون توجه بسیاری از مطالعات بر روی پیش‌بینی‌کننده‌های فایبگ بوده است. عضوگیری نسل Z در اعتیاد به گوشی هوشمند و اینترنت بسیار بالا است و آنها بیش از هر نسل دیگری به فضای مجازی وابسته شده‌اند (Lai et al., 2023) و نسبت به نسل‌های دیگر در معرض خطر بیشتری برای رفتارهای اعتیادی دیجیتال مانند خرید آنلاین اجباری قرار دارند (Mason et al., 2022). کاربران تلفن‌های هوشمند به طور متوسط روزانه ۶ ساعت و ۵۸ دقیقه را در اینترنت سپری می‌کنند و ۹۲ درصد از کاربران اینترنت از طریق گوشی هوشمند متصل هستند (Ergün et al., 2025). کاراداک، و همکاران (۲۰۱۵)، فرناندز و همکاران (۲۰۲۲) اعتیاد به اینترنت را از عوامل قوی پیش‌بینی‌کننده فایبگ دانستند (Fernández-Andújar et al., 2022; Karadağ et al., 2015). نتایج گيجوانی، و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد عوامل روانشناختی منجر به اعتیاد به اینترنت شده و در نتیجه وابستگی به اینترنت و گوشی هوشمند، و در نهایت فایبگ به عنوان راهی برای یافتن آرامش برای فرار از اضطراب و پریشانی تبدیل می‌شود (Gijwani et al., 2024).

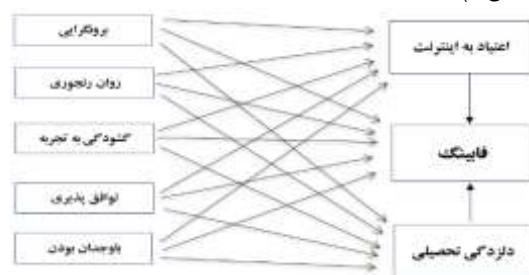
در خصوص ارتباط ویژگی‌های شخصیتی با بروز اعتیاد به اینترنت نیز راجیبینسکا، و همکاران (۲۰۲۱) بین وظیفه‌شناسی با اعتیاد به اینترنت همبستگی منفی یافتند و اعلام کردند گشودگی به تجربه منجر به اعتیاد به اینترنت شد. ارتباط مثبتی بین روان رنجوری و اعتیاد به اینترنت و هیچ رابطه معناداری بین اعتیاد به اینترنت و برونگرایی و

الگوی علی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان نسل Z (متولدین سالهای ۱۹۹۷ الی ۲۰۱۲) شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای شهر تهران در شش ماه اول سال ۱۴۰۳ می‌باشد. جهت تخمین حجم نمونه مدل معادلات ساختاری، کلاین^۱ (۲۰۱۰) و لوهلین^۲ (۲۰۰۴) معتقدند حجم نمونه کمتر از ۱۰۰ نامناسب و بالاتر از ۲۰۰ مطلوب است. برای سازگاری با الگوی معادلات ساختاری، تعداد نمونه باید حداقل ۲۰ برابر متغیرهای مشاهده شده باشد (Ghasemi, 2012; MohammadiPour et al., 2023). بنابراین با توجه به تعداد ۱۲ متغیر مورد مطالعه، و تخصیص ضریب ۲۵ برای هر متغیر و با احتساب احتمال وجود پرسشنامه‌های ناقص یا افت آزمودنی، تعداد ۶۰۰ نفر به عنوان نمونه مورد نظر در نظر گرفته شد. از نمونه گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد و ۶ واحد دانشگاه آزاد اسلامی در تهران (شامل علوم تحقیقات، تهران مرکز، تهران شمال، تهران جنوب، تهران شرق، تهران غرب) به عنوان خوشه‌های اولیه در نظر گرفته شدند. پیش از اجرای پرسشنامه‌ها، در خصوص اهداف مطالعه توضیحاتی داده شد و موافقت و رضایت شفاهی شرکت‌کنندگان اخذ گردید. پاسخگویی به پرسشنامه‌ها کاملاً داوطلبانه صورت گرفت. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل رضایت آگاهانه، بازه سنی ۱۲ تا ۲۹ ساله، و شاغل به تحصیل در دانشگاه‌های آزاد اسلامی تهران بود. ملاک خروج از مطالعه عدم رضایت آزمودنی جهت همکاری و سن بالاتر از ۲۹ و کمتر از ۱۲ بود. پس از بررسی اولیه و حذف داده‌های ناقص، نامعتبر و مفقود، در نهایت ۵۵۶ پرسشنامه با میانگین سنی و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان ۲۱/۶۰ و ۲/۷۵، و همچنین تعداد ۴۲۱ دانشجوی دختر و ۱۳۵ دانشجوی پسر) پس از غربالگری داده‌ها وارد تجزیه و تحلیل شد. داده‌های بدست‌آمده از اجرای پرسشنامه‌ها با استفاده نرم افزارهای SPSS.29 و AMOS 26 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای بررسی سوالها و فرضیه‌های تحقیق و آزمون مدل‌های ارائه شده از مدل معادلات ساختاری (SEM) با برآورد حداکثر برازش و تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد.

ب) ابزار: مقیاس عمومی فابینگ (GSP)^۳: این

گشودگی کم به تجربه نیز با افزایش کسالت و دلزدگی در محیط‌های دانشگاهی مرتبط است. دانشجویانی که گشودگی کمی دارند ممکن است در مطالعات خود تازگی و تحریک کمتری بیابند و این امر به دلزدگی بیشتر منجر می‌شود (Sulea et al., 2015)

با توجه به موارد ذکر شده و اهمیت پدیده فابینگ، ضروری است در مورد نقشی که متغیرهای مرتبط در ابتلا به آن ایفا می‌کنند، مطالعات بیشتری صورت گیرد تا بتوان جهت کاهش عوارض آن اقدامات مؤثر انجام داد. با این حال، مطالعات گذشته با محدودیت‌هایی روبرو بوده‌اند که تحلیل و نقد آنها می‌تواند مسیر پژوهش‌های آینده را روشن‌تر سازد. بیشتر پژوهش‌ها تنها به توصیف همبستگی‌ها بسنده کرده‌اند و نتوانسته‌اند مکانیزم‌های علی دقیق را آشکار سازند و به جای تبیین فرآیندهای روان‌شناختی منجر به فابینگ، صرفاً به ارتباطات سطحی پرداخته شود. از سوی دیگر، در بسیاری از مطالعات، اعتیاد به اینترنت و دلزدگی تحصیلی به صورت مستقل بررسی شده‌اند و پژوهش‌های کمی به ترکیب این دو متغیر به عنوان میانجی‌های هم‌زمان در رابطه بین صفات شخصیت و فابینگ پرداخته‌اند. این در حالی است که احتمالاً تعامل این دو متغیر می‌تواند نقش مهم‌تری در تبیین بروز رفتارهای فابینگ ایفا کند. ضمن اینکه هیچ پژوهشی در ایران درباره پدیده فابینگ و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان نسل Z یافت نشد. بنابراین با توجه به خلا مطالعاتی پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که آیا اعتیاد به اینترنت و دلزدگی تحصیلی در رابطه بین صفات شخصیت با فابینگ در دانشجویان نسل Z نقش میانجی ایفا می‌کند؟ (شکل ۱)

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش از نوع تحقیقات مقطعی و با توجه به بررسی برازش مدل معادلات ساختاری، همبستگی و روابط بین متغیرها در قالب یک

1. Kline

2. Loehlin

3. Generic Scale of Phubbing

از پرسشنامه تجدیدنظر شده NEO-PI-R است و توسط کاستا و مک کری (۱۹۸۵) برای ارزیابی سریع پنج عامل اصلی شخصیت (روان آزوده گرایسی (N)، برون گرایسی (E)، گشودگی به تجربه (O)، وظیفه‌شناسی (C) و توافق (A)) طراحی شده است. این پرسشنامه توسط مک کری و کاستا روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان آمریکایی به فاصله سه ماه اجرا گردید که ضرایب اعتبار آن بین ۰/۷۴ تا ۰/۸۹ با میانگین ۰/۸۱ متغیر به دست آمد. ضریب آلفای کرونباخ، روایی هم‌زمان با پرسشنامه‌های مایرز، بریگز گیلفورد و زاگرم، پرسشنامه شخصیتی مینه سوتا و پرسشنامه تجدیدنظر شده کالیفرنیا بالا گزارش شده است (Costa & McCrae, 1992). در پژوهش آتش روز، پاکدامن، و عسگری (۲۰۰۸) نیز ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از پنج عامل ذکر شده به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۵۵، ۰/۲۷، ۰/۳۸، و ۰/۷۷ به دست آمد (Atashrouz et al., 2008). همچنین در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای عامل‌های روان رنجورخویی، برون گرایسی، گشودگی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۷، ۰/۵۸، ۰/۷۹، ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه دلزدگی تحصیلی ABSI^۳: ابزار

بی‌حوصلگی تحصیلی دارای ۱۰ گویه و فاقد خرده مقیاس، توسط شارپ^۴ و همکاران در سال ۲۰۲۱ طراحی شد. در پژوهش آنان، پایایی این ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و با روش بازآزمایی بعد از ۲ هفته ۰/۸۷ گزارش شد همچنین روایی ابزار با روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی مطلوب و بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۰ بود (Sharp et al., 2021). اعتباریابی این ابزار در جامعه ایرانی نیز توسط عابد و همکاران انجام گردید و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش شد (Abed et al., 2023). همچنین در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای این متغیر ۰/۸۳ به دست آمد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۴۲۱ دانشجوی دختر (۷۵/۷ درصد) و ۱۳۵ دانشجوی پسر (۲۴/۳ درصد) با میانگین و انحراف استاندارد سنی ۲۱/۶۰ و ۲/۷۵ شرکت کردند. در بین دانشجویان ۵۲ نفر (۹/۳ درصد) در مقطع کاردانی، ۳۸۸ نفر (۶۹/۸ درصد) در

مقیاس توسط چوتیتایاسونوند، و داگلاس در سال ۲۰۱۸ ساخته شد و دارای ۱۵ سوال که به صورت طیف لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) نمره گذاری می‌شود. دارای زیر مولفه‌های نوموفوبیا، تعارض بین فردی، خود انزوایی و تأیید فابینگ بودن می‌باشد. نمرات بالاتر بیانگر رفتار فابینگ بالاتر در فرد پاسخ دهنده خواهد بود. چوتیتایاسونوند، و همکاران (۲۰۱۸) آلفای کرونباخ کل پرسشنامه را ۰/۹۳ و برای خرده مقیاسهای ذکر شده به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۷، ۰/۸۳، ۰/۸۲ به دست آوردند (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018). در ایران نیز حسن اصفهانی، خانجانی، و بذرام (۲۰۲۱) در پژوهش خود روایی و پایایی مناسبی را برای این پرسش نامه گزارش کردند آلفای کرونباخ را برای کل پرسش نامه ۰/۸۷ و برای هر یک از عامل‌های نوموفوبیا ۰/۸۲، تعارض میان فردی ۰/۷۹، خودانزوایی ۰/۸۷، تأیید مشکل فابینگ ۰/۷۵ گزارش کردند (Hassan Esfahani et al., 2021). در مطالعه حاضر نیز آلفای کرونباخ برای کل پرسش نامه ۰/۸۸ و برای هر یک از خرده مقیاسهای نوموفوبیا، تعارض بین فردی، خودانزوایی، و تأیید مشکل فابینگ به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۱، ۰/۸۸، ۰/۶۸ به دست آمد.

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت (IAT): این

پرسشنامه توسط کیمبرلی یانگ (۱۹۸۸) برای بررسی اعتیاد کاربران به اینترنت و شدت اعتیاد آنها طراحی شد که دارای ۲۰ گویه با مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از ۱ (بسیار به ندرت) تا ۵ (بسیار مکرر) رتبه‌بندی شده‌اند (Sadeghi Bimorgh et al., 2023). نمره ۲۰ تا ۴۹ نشان دهنده کاربر معمولی، نمره ۵۰ تا ۷۹ نشان دهنده کاربر در معرض خطر و نمره ۸۰ تا ۱۰۰ نشان دهنده کاربر معتاد می‌باشد (Hosseinpour et al., 2016). روایی و پایایی پرسشنامه در پژوهش علوی و همکاران (۲۰۱۱) بر روی ۴۰۰ دانشجوی دانشگاه اصفهان با آلفای کرونباخ ۰/۷۰ تأیید شد (Alavi et al., 2011). جعفری و فاتحی زاده (۲۰۱۲) روایی آزمون را به دو روش هم‌زمان برابر با ۰/۸۱ و روایی افتراقی ۰/۶۲ گزارش کرده‌اند (Hosseinpour et al., 2016). همچنین در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای این متغیر ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامه شیخ صیتی پنج عاملی NEO^۵:

پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو که فرم کوتاه ۶۰ سوالی

3. Academic Boredom Survey Instrument
4. Sharp, J. G

1. Internet Addiction Test
2. NEOPI-FF

مقطع کارشناسی و ۱۱۶ نفر (۲۰/۹ درصد) در مقطع کارشناسی ارشد یا دکتری مشغول به تحصیل بودند. جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی بین صفات شخصیت (روان رنجورخویی، برونگرایبی، گشودگی، توافق پذیری و وظیفه شناسی، اعتیاد به اینترنت و دلزدگی تحصیلی و فابینگ را نشان می دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. صفات شخصیت - روان رنجورخویی	-							
۲. صفات شخصیت - برونگرایبی	-۰/۳۰**	-						
۳. صفات شخصیت - گشودگی	-۰/۰۱	۰/۱۱**	-					
۴. صفات شخصیت - توافق پذیری	-۰/۰۹*	۰/۰۴	۰/۱۰*	-				
۵. صفات شخصیت - وظیفه شناسی	-۰/۴۲**	۰/۱۰*	۰/۰۲	۰/۱۶**	-			
۶. اعتیاد به اینترنت	۰/۵۷**	-۰/۲۱**	-۰/۱۲**	-۰/۰۲	-۰/۴۶**	-		
۷. دلزدگی تحصیلی	۰/۶۲**	-۰/۳۰**	-۰/۱۱**	-۰/۱۰*	-۰/۵۱**	۰/۴۴**	-	
۸. فابینگ	۰/۵۸**	-۰/۲۷**	-۰/۰۹*	-۰/۰۸	-۰/۴۶**	۰/۳۹**	۰/۶۵**	-
میانگین	۲۷/۶۷	۲۶/۳۱	۲۲/۶۳	۲۹/۲۴	۲۵/۲۳	۴۵/۳۲	۳۰/۸۲	۴۳/۸۲
انحراف استاندارد	۷/۵۶	۶/۰۴	۴/۸۰	۵/۹۲	۶/۸۷	۹/۳۸	۶/۶۸	۹/۱۳

**P* و 0.05 0.01

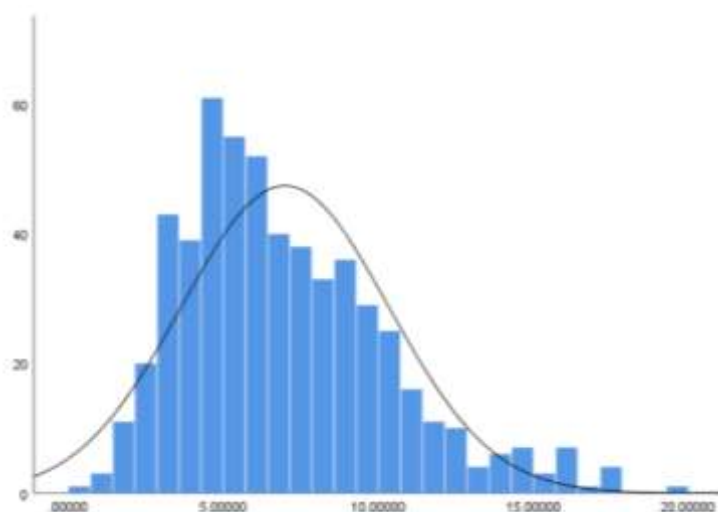
۰/۸۷ و ۰/۶۲ به دست آمد که این موضوع همراه با نمودار هیستوگرام مربوط به نمرات فاصله ماهالانوبیس در شکل ۲ نشان می دهد که مفروضه نرمال بودن توزیع داده های چند متغیری در بین داده ها برقرار است. در نهایت به منظور ارزیابی مفروضه همگنی واریانس ها نمودار پراکنندگی واریانس های استاندارد شده خطاها^۴ مورد بررسی قرار گرفت و همچنان که شکل ۳ نشان می دهد نتایج نشان داد که مفروضه یاد شده نیز در بین داده ها برقرار است.

پس از ارزیابی مفروضه ها و اطمینان از برقراری آنها در بین داده ها، چگونگی برازش مدل با داده های گردآوری شده مورد بررسی قرار گرفت. به این منظور روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزار AMOS 26.0 و برآورد بیشینه احتمال^۵ (ML) به کار گرفته شد. جدول ۲ شاخص های برازندگی مدل پژوهش را نشان می دهد.

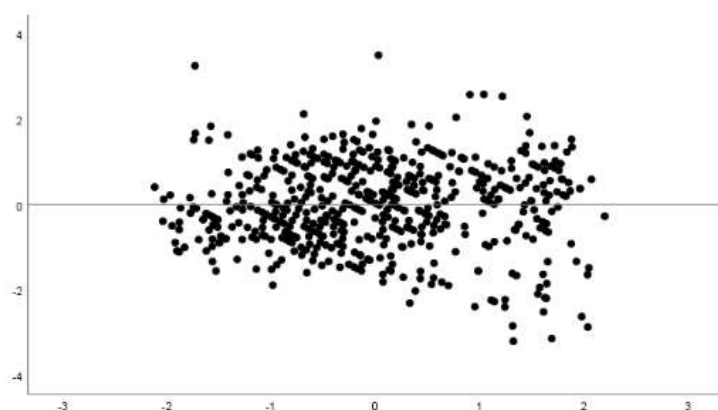
جدول ۱ ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می دهد، همبستگی بین متغیرها در جهت مورد انتظار و همسو با تئوری های حوزه پژوهش بود. در این پژوهش به منظور ارزیابی مفروضه نرمال بودن توزیع داده های تک متغیری، کشیدگی و چولگی تک تک متغیرها و به منظور ارزیابی مفروضه همخطی بودن به کمک عامل تورم واریانس^۱ (VIF) و ضریب تحمل^۲ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد مقادیر کشیدگی و چولگی همه متغیرها در محدوده ± 2 قرار دارد. این یافته بیانگر آن است که مفروضه نرمال بودن توزیع داده های تک متغیری در بین داده ها برقرار است (Kline 2016). علاوه بر این مفروضه همخطی بودن نیز در بین داده های پژوهش حاضر برقرار بود. زیرا که مقادیر ضریب تحمل متغیرهای پیش بین بزرگتر از ۰/۱ و مقادیر عامل تورم واریانس هر یک از آنها کوچکتر از ۱۰ بود (Meyers et al., 2006). در این پژوهش به منظور ارزیابی برقراری یا عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع چند متغیری، از تحلیل اطلاعات مربوط به « فاصله ماهالانوبیس^۳ » استفاده شد. مقادیر چولگی و کشیدگی اطلاعات مربوط به فاصله ماهالانوبیس به ترتیب برابر با

4. Standardized residuals
5. Maximum Likelihood

1. variance inflation factor
2. Tolerance
3. Mahalanobis distance (D)

شکل ۲. نمودار هیستوگرام مربوط به نمرات فاصله مهلتوبایس

شکل ۳. نمودار مربوط به پراکندگی واریانس‌های استاندارد شده خطاها

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل

نقطه برش ^۱	مدل اصلاح شده	مدل	شاخص‌های برازندگی
-	۱۰/۳۴	۱۲/۸۷	مجذور کای ^۲
-	۵	۳	درجه آزادی مدل
کمتر از ۳	۲/۰۷	۱۲/۸۷	χ^2/df^3
> ۰/۹۰	۰/۹۹۵	۰/۹۶۸	GFI ^۴
> ۰/۸۵۰	۰/۹۶۷	۰/۷۳۲	AGFI ^۵
> ۰/۹۰	۰/۹۹۸	۰/۹۴۶	CFI ^۶
< ۰/۰۸	۰/۰۴۴	۰/۱۶۸	RMSEA ^۷

۱. نقاط برش براساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۶)

2. Chi-Square
3. Normed chi-square
4. Goodness Fit Index
5. Adjusted Goodness Fit Index
6. Comparative Fit Index
7. Root Mean Square Error of Approximation

نمی‌شود (Weston & Gore, 2006). در ادامه ارزیابی پارامترها نشان داد که ضرایب مسیر بین عامل توافق‌پذیری با هیچ یک از سه متغیر دزدگی تحصیلی، اعتیاد به اینترنت و فابینگ معنادار نیست. به علاوه ضریب مسیر بین عامل برون‌گرایی شخصیت و اعتیاد به اینترنت از یک سو و ضریب مسیر مستقیم بین عامل گشودگی شخصیت و فابینگ از سوی دیگر غیر معنادار بود. بنابراین مسیرهای مزبور حذف و با این عمل درجه آزادی به ۵ افزایش یافت. بدین شیوه با اصلاح مدل همچنان که جدول ۲ نشان می‌دهد، شاخص‌های برازندگی قابل قبول برای مدل پژوهش حاصل شد. در ادامه جدول ۳ ضرایب مسیر مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ضرایب مسیر مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پژوهش

اثر	مسیر	b	S.E	β	p
مستقیم	شخصیت/ وظیفه‌شناسی دزدگی تحصیلی	-۰/۴۷۲	۰/۰۵۲	-۰/۳۴۱	۰/۰۰۱
	شخصیت/ گشودگی ← دزدگی تحصیلی	-۰/۲۲۵	۰/۰۶۴	-۰/۱۱۲	۰/۰۰۱
	شخصیت/ برون‌گرایی ← دزدگی تحصیلی	-۰/۱۸۰	۰/۰۵۱	-۰/۱۱۲	۰/۰۰۱
	شخصیت/ روان‌رنجورخویی ← دزدگی تحصیلی	-۰/۵۳۴	۰/۰۴۹	۰/۴۲۲	۰/۰۰۱
	شخصیت/ وظیفه‌شناسی اعتیاد به اینترنت	-۰/۵۶۳	۰/۰۸۰	-۰/۲۹۴	۰/۰۰۱
	شخصیت/ گشودگی ← اعتیاد به اینترنت	-۰/۳۵۳	۰/۰۸۸	-۰/۱۲۷	۰/۰۰۱
	شخصیت/ روان‌رنجورخویی ← اعتیاد به اینترنت	۰/۷۶۲	۰/۰۶۸	۰/۴۳۶	۰/۰۰۱
	دزدگی تحصیلی ← فابینگ	۰/۱۹۳	۰/۰۴۴	۰/۲۰۵	۰/۰۰۱
	اعتیاد به اینترنت ← فابینگ	۰/۲۴۷	۰/۰۲۷	۰/۳۶۳	۰/۰۰۱
	شخصیت/ وظیفه‌شناسی فابینگ	-۰/۳۰۸	۰/۰۴۵	-۰/۲۳۶	۰/۰۰۱
	شخصیت/ برون‌گرایی ← فابینگ	-۰/۱۰۷	۰/۰۴۴	-۰/۰۷۱	۰/۰۱۵
	شخصیت/ روان‌رنجورخویی ← فابینگ	۰/۱۶۵	۰/۰۴۵	۰/۱۳۸	۰/۰۰۱
	غیر مستقیم	شخصیت/ وظیفه‌شناسی فابینگ	-۰/۲۳۰	۰/۰۳۳	-۰/۱۷۷
شخصیت/ گشودگی ← فابینگ		-۰/۱۳۱	۰/۰۳۰	-۰/۰۶۹	۰/۰۰۱
شخصیت/ برون‌گرایی ← فابینگ		-۰/۰۳۵	۰/۰۱۳	-۰/۰۲۳	۰/۰۳۲
شخصیت/ روان‌رنجورخویی ← فابینگ		۰/۲۹۱	۰/۰۳۷	۰/۲۴۴	۰/۰۰۱

فابینگ ($\beta=۰/۲۰۵$, $P=۰/۰۰۱$) از سوی دیگر مثبت و معنادار بود. جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب مسیر غیر مستقیم

۱. لازم به اشاره است که ضریب مسیر بین عامل توافق‌پذیری شخصیت با فابینگ، دزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت از یک سو و ضریب مسیر بین عامل برون‌گرایی شخصیت و اعتیاد به اینترنت و ضریب مسیر مستقیم بین عامل گشودگی شخصیت و فابینگ از سوی دیگر به دلیل عدم معناداری در جریان اصلاح مدل حذف شدند.

همچنان که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود به استثنای دو شاخص برازندگی GFI و CFI دیگر شاخص‌های برازندگی از برازش قابل قبول مدل اولیه حمایت نمودند. به همین دلیل شاخص‌های اصلاح ارزیابی و مشخص شد با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو متغیر اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی و اصلاح مدل به این شیوه می‌توان شاخص‌های برازندگی را بهبود بخشید. با وجود این درجه آزادی مدل برابر با ۱ بود و بنابراین با اصلاح مدل درجه آزادی به صفر کاهش می‌یافت. به مدل‌هایی که در آن درجه آزادی برابر با صفر باشد مدل همانند گفته می‌شود، در مدل‌های همانند علی‌رغم محاسبه پارامترها، شاخص‌های برازندگی کامل فرض شده و بنابراین برآورد

جدول ۳ نشان می‌دهد که ضریب مسیر مستقیم بین عامل‌های وظیفه‌شناسی ($\beta=-۰/۲۳۶$, $P=۰/۰۰۱$) و برون‌گرایی ($\beta=-۰/۰۷۱$, $P=۰/۰۱۵$) با فابینگ منفی و ضریب مسیر بین عامل روان‌رنجورخویی آن با فابینگ ($\beta=۰/۱۳۸$, $P=۰/۰۰۱$) مثبت و معنادار است. ضریب مسیر بین اعتیاد به اینترنت با فابینگ ($\beta=۰/۳۶۳$, $P=۰/۰۰۱$) از یک سو و ضریب مسیر بین دزدگی تحصیلی با

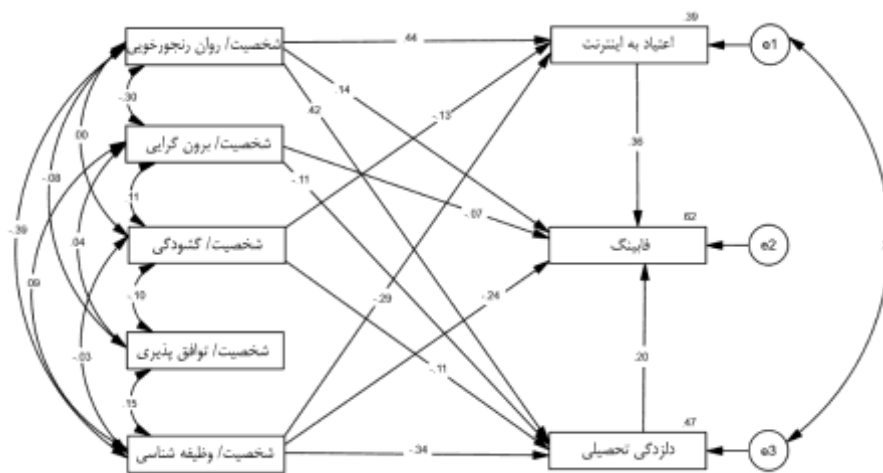
فابینگ از طریق اعتیاد به اینترنت ($\beta = -0.47, P = 0.017$) و از طریق دزدگی تحصیلی ($\beta = -0.22, P = 0.048$) منفی و معنادار بود. ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل روان رنجورخویی شخصیت با فابینگ از طریق اعتیاد به اینترنت ($\beta = 0.158, P = 0.001$) و از طریق دزدگی تحصیلی ($\beta = 0.086, P = 0.009$) مثبت و معنادار بود. همچنین ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل برونگرایی شخصیت با فابینگ از طریق دزدگی تحصیلی ($\beta = 0.044, P = 0.023$) منفی و معنادار بود. بدین ترتیب براساس یافته‌های پژوهش حاضر چنین نتیجه گیری شد که هر دو متغیر میانجی اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی رابطه بین عامل روان رنجورخویی شخصیت با فابینگ را در نسل Z به صورت مثبت و رابطه بین دیگر عامل‌های شخصیت با فابینگ را به صورت منفی و معنادار میانجیگری می‌کنند. شکل ۴ مدل پژوهش با استفاده از داده‌های استاندارد را نشان می‌دهد.

بین عامل‌های وظیفه‌شناسی گشودگی، برونگرایی و روان رنجورخویی شخصیت با فابینگ معنادار است. اما همچنان که در شکل ۲ ملاحظه می‌شود در مدل پژوهش دو میانجی (دزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت) وجود دارد. به همین دلیل به منظور تعیین معناداری یا عدم معناداری نقش میانجیگر هر یک از دو متغیر میانجی از فرمول بارون و کنی^۱ (۱۹۸۶)، به نقل از (Mallinckrodt et al., 2006) استفاده شد. جدول ۴ نقش میانجیگر دزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در تبیین رابطه بین صفات شخصیت و فابینگ را نشان می‌دهد.

منطبق بر نتایج جدول ۴ استفاده از فرمول بارون و کنی نشان داد که ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل وظیفه‌شناسی شخصیت با فابینگ از طریق اعتیاد به اینترنت ($\beta = -0.104, P = 0.001$) و از طریق دزدگی تحصیلی ($\beta = -0.068, P = 0.014$) منفی و معنادار بود. ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل گشودگی شخصیت با

جدول ۴. نقش میانجیگر دزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در تبیین رابطه بین صفات شخصیت و فابینگ

مسیرها	a*b	β	SE _{ab}	Z	p
شخصیت/ وظیفه‌شناسی دزدگی تحصیلی ← فابینگ	-0.089	-0.068	0.036	-2/47	0.014
شخصیت/ گشودگی ← دزدگی تحصیلی ← فابینگ	-0.045	-0.022	0.023	-1/97	0.048
شخصیت/ برون گرایی ← دزدگی تحصیلی ← فابینگ	-0.034	-0.023	0.017	-2/03	0.042
شخصیت/ روان رنجورخویی ← دزدگی تحصیلی ← فابینگ	0.101	0.086	0.039	2/59	0.009
شخصیت/ وظیفه‌شناسی اعتیاد به اینترنت ← فابینگ	-0.146	-0.104	0.042	-3/48	0.001
شخصیت/ گشودگی ← اعتیاد به اینترنت ← فابینگ	-0.088	-0.047	0.037	-2/38	0.017
شخصیت/ روان رنجورخویی ← اعتیاد به اینترنت ← فابینگ	0.192	0.158	0.053	3/62	0.001

شکل ۴: پارامترهای استاندارد در مدل پژوهش

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف نقش میانجی گر اعتیاد به اینترنت و دزدگی تحصیلی در رابطه بین صفات شخصیت با فایبینگ در دانشجویان نسل Z انجام شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر مستقیم بین عامل‌های وظیفه‌شناسی و برونگرایی با فایبینگ منفی بود که با نتایج مطالعات نمایی و همکاران (۲۰۲۵)، سرت و همکاران (۲۰۲۳) و ایرزن و همکاران (۲۰۲۱) همسو است. نتایج این مطالعات نشان می‌دهد دانشجویانی که دارای سطوح بالاتر این دو ویژگی شخصیتی هستند، کمتر به رفتارهای فایبینگ روی می‌آورند. این یافته‌ها تأکید می‌کنند که عوامل درونی و شخصیتی می‌توانند نقش مهمی در نحوه استفاده از فناوری و مدیریت رفتارهای آنلاین ایفا کنند. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که افرادی که دارای سطح بالای وظیفه‌شناسی هستند، تمایل دارند رفتارهای خود را به شیوه‌ای هدفمند و کنترل شده هدایت کنند. این ویژگی می‌تواند موجب کاهش رفتارهای وابسته به تلفن همراه و در نتیجه کاهش فایبینگ شود. زیرا این افراد معمولاً در موقعیت‌های اجتماعی، توجه بیشتری به وظایف و انتظارات اجتماعی دارند و در نتیجه کمتر دچار حواس‌پرتی ناشی از تلفن همراه می‌شوند (Agu & Aneke, 2024). برونگرایی نیز به عنوان یکی دیگر از ابعاد شخصیت، بیانگر اجتماعی بودن، برقراری روابط گسترده، تحریک‌پذیری مثبت و تمایل به تعامل با دیگران است. افراد برونگرا معمولاً ترجیح می‌دهند در موقعیت‌های اجتماعی به صورت فعال مشارکت داشته باشند و توجه خود را به اطرافیان معطوف کنند. به همین دلیل، انتظار می‌رود که برونگرایی با کاهش میزان فایبینگ مرتبط باشد، زیرا این افراد تمایل کمتری به قطع ارتباط چهره به چهره و تمرکز بر تلفن همراه دارند (Treviño Benavides et al., 2023). بنابراین، می‌توان از این دو ویژگی شخصیتی به عنوان عوامل حفاظتی در برابر پیامدهای منفی استفاده نادرست از تلفن همراه بهره برد.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر بین عامل روان رنجورخویی با فایبینگ مثبت و معنادار است که با نتایج مطالعات نیکل، و همکاران (۲۰۲۴)، سرت و همکاران (۲۰۲۳)، و ایرزن و همکاران (۲۰۲۱) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که بالا بودن سطح روان رنجورخویی می‌تواند تعاملات اجتماعی را مختل کند و افراد را به سمت رفتارهای اجتنابی سوق دهد. ویژگی

روان رنجورخویی معمولاً با سطوح بالای اضطراب، نگرانی، ناپایداری هیجانی و حساسیت همراه است. افرادی که در این بعد نمره بالایی دارند، ممکن است بیشتر مستعد رفتارهایی مانند فایبینگ باشند. از آنجایی که استفاده از تلفن همراه می‌تواند نقش یک راهکار مقابله‌ای برای کاهش اضطراب و استرس را ایفا کند، افراد با روان رنجورخویی بالا ممکن است برای مدیریت هیجانات منفی خود، بیشتر به گوشی هوشمند خود پناه ببرند و این کار در نهایت به افزایش رفتارهای فایبینگ منجر شود (Sert et al., 2023). اضطراب اجتماعی و احساس ناامنی هیجانی نیز می‌تواند باعث شود افراد برای فرار از تعاملات چالش‌برانگیز، به تلفن همراه خود روی آورند (Jojo & Sundaramoorthy, 2022). این امر به ویژه در نسل Z که با فناوری رشد کرده‌اند و استفاده از ابزارهای دیجیتال بخش جدایی‌ناپذیر از زندگی‌شان است، بیشتر مشاهده می‌شود و می‌تواند به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده قوی برای فایبینگ در این نسل مطرح شود.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل وظیفه‌شناسی شخصیت با فایبینگ از طریق دزدگی تحصیلی منفی و معنادار بود. نتایج این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات جیوان و همکاران (۲۰۲۵)، ابی دومیت و همکاران (۲۰۲۳) و گائو و همکاران (۲۰۲۳)، السقاف و همکاران (۲۰۱۹) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که افرادی که وظیفه‌شناسی بالایی دارند، معمولاً در انجام تعهدات تحصیلی خود کوشا هستند و رفتارهای خودکنترلی بهتری نشان می‌دهند. این ویژگی می‌تواند به کاهش رفتارهای ناسازگارانه‌ای چون فایبینگ کمک کند، زیرا دانشجویان وظیفه‌شناس به احتمال بیشتری در هنگام فعالیت‌های آموزشی تمرکز دارند و کمتر به گوشی‌های خود حین تعاملات آموزشی یا اجتماعی وابسته می‌شوند (Toyama & Hayashi, 2022). از سوی دیگر، دزدگی تحصیلی می‌تواند به عنوان یک عامل میانجی در رابطه بین وظیفه‌شناسی و فایبینگ عمل کند. به عبارتی، دانشجویانی که وظیفه‌شناسی بالاتری دارند، کمتر دچار دزدگی تحصیلی می‌شوند و در نتیجه، احتمال کمتری دارد که به رفتارهایی چون فایبینگ روی آورند (Abi Doumit et al., 2023; Gao et al., 2023). همچنین، دزدگی تحصیلی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده مثبت فایبینگ باشد، زیرا دانشجویان دلزده برای فرار از وضعیت ناخوشایند تحصیلی، ممکن است به استفاده بیش از حد از گوشی‌های هوشمند روی آورند.

همکاران (۲۰۱۹)، و سولاو همکاران (۲۰۱۵) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که دانشجویانی با سطح پایین گشودگی ممکن است بیشتر دچار دزدگی تحصیلی شوند. افرادی که گشودگی بالایی دارند از تفکر و یادگیری لذت می‌برند، از هنر و زیبایی‌های قدردانی می‌کنند و ایده‌های بدیع تولید می‌کنند، در حالی که افراد با طرز فکر بسته معمولاً طیف محدودی از علایق فکری و خلاقانه دارند که آنها را بیشتر مستعد فرسودگی تحصیلی می‌کند (Khanneh et al., 2024) و در نتیجه احتمالاً جهت کاهش احساسات منفی خود، به فایبگ گرایش پیدا کنند. استفاده از فضای مجازی و گوشی هوشمند، منجر به آرامش، سرگرمی، معاشرت و ارتباط بین فردی می‌شود که می‌تواند یک مکانیسم مقابله با بی‌حوصلگی باشد (Abi Doumit et al., 2023)

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیرمستقیم بین عامل روان رنجورخویی شخصیت با فایبگ از طریق اعتیاد به اینترنت مثبت و معنادار بود. نتایج این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات گيجوانی، و همکاران (۲۰۲۴)، فرناندز و همکاران (۲۰۲۲)، جوجو، و همکاران (۲۰۲۲)، نمایی و همکاران (۲۰۲۱)، کاراداک و همکاران (۲۰۱۵) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که روان رنجورخویی یکی از ابعاد اصلی شخصیت که شامل گرایش به تجربه هیجانات منفی، اضطراب، افسردگی و نوسانات خلقی می‌شود. افرادی که دارای سطوح بالاتری از روان رنجورخویی هستند، معمولاً در مدیریت استرس و هیجانات خود با چالش‌های بیشتری مواجه‌اند و ممکن است برای مقابله با آن به رفتارهای اجتنابی یا جبرانی روی آورند. یکی از این رفتارهای جبرانی، استفاده بیش از حد از اینترنت است که می‌تواند به نوعی مکانیسم مقابله‌ای برای کاهش اضطراب یا فرار از مشکلات روزمره باشد (Ivanova et al., 2020). در نسل Z، استفاده بی‌رویه از اینترنت به علت سبک زندگی دیجیتال بسیار رایج است و می‌تواند به عنوان یک عامل میانجی در ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی مانند روان رنجورخویی و رفتارهای آنلاین ناسالم مانند فایبگ ایفا نقش کند. دانشجویانی با اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، بیشتر درگیر رفتارهای فایبگ می‌باشند (Barbed-Castrejon et al., 2024; Rehman et al., 2024). براساس یافته‌های تحقیقات پیشین، افراد با روان رنجورخویی بالا ممکن است برای کاهش احساسات

بنابراین، دزدگی تحصیلی نقش واسطه‌ای مهمی در تاثیر وظیفه‌شناسی بر کاهش فایبگ ایفا می‌کند. با توجه به یافته‌های نظری و تجربی، می‌توان نتیجه گرفت که وظیفه‌شناسی شخصیت با کاهش رفتارهای فایبگ در دانشجویان نسل Z رابطه منفی و معناداری دارد و این رابطه تا حدی از طریق کاهش دزدگی تحصیلی تبیین می‌شود.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیرمستقیم بین عامل گشودگی شخصیت با فایبگ از طریق اعتیاد به اینترنت منفی و معنادار بود. نتایج این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات گيجوانی، و همکاران (۲۰۲۴)، فرناندز و همکاران (۲۰۲۲)، جوجو، و همکاران (۲۰۲۲)، نمایی و همکاران (۲۰۲۱)، کاراداک و همکاران (۲۰۱۵) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که گشودگی شخصیت به ویژگی‌هایی مانند کنجکاوی، تخیل، علاقه به تجربیات جدید و انعطاف‌پذیری فکری اشاره دارد. افرادی که از گشودگی بالایی برخوردارند، معمولاً تمایل بیشتری به تعاملات عمیق، تجربیات فرهنگی و جستجوی معانی جدید دارند و کمتر به رفتارهای سطحی و غیرعمیق گرایش پیدا می‌کنند (Costa & McCrae, 1992). این ویژگی می‌تواند آنها را از رفتارهایی مانند فایبگ که معمولاً ناشی از درگیری بیش از حد با فناوری‌های دیجیتال است، باز دارد. افرادی با سطح پایین‌تر گشودگی ممکن است بیشتر در معرض اعتیاد به اینترنت قرار گیرند، زیرا ممکن است کمتر به دنبال تجربیات واقعی و معنادار باشند و بیشتر به دنیای مجازی پناه ببرند. این اعتیاد نیز می‌تواند احتمال بروز رفتارهایی مانند فایبگ را افزایش دهد و برعکس افراد گشوده‌تر تمایل دارند زمان خود را صرف فعالیت‌های متنوع و معنادار کنند (Fernández-Andújar et al., 2022) و کاهش اعتیاد به اینترنت نیز می‌تواند منجر به کاهش فایبگ شود، چرا که این رفتار عمدتاً در نتیجه درگیری زیاد با تلفن‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی رخ می‌دهد. بنابراین، اعتیاد به اینترنت می‌تواند به عنوان یک متغیر میانجی، رابطه منفی و معنادار بین گشودگی شخصیت و فایبگ را تبیین کند.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل گشودگی شخصیت با فایبگ از طریق دزدگی تحصیلی منفی و معنادار بود. نتایج این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات وو، و همکاران (۲۰۲۴)، آبی دامیت و همکاران (۲۰۲۳)، گائو و همکاران (۲۰۲۳) و السقاف و

از پژوهش با نتایج مطالعات وو، و همکاران (۲۰۲۴)، آبی دامیت و همکاران (۲۰۲۳)، گائو و همکاران (۲۰۲۳) و السقاف و همکاران (۲۰۱۹) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که افرادی که در رفتارهای خود ترجیحات برون‌گرایی دارند، با تمایل به تعاملات اجتماعی بیشتر، از محیط اجتماعی و حضور در جمع انرژی می‌گیرند. آنها از گذراندن وقت خود در کنار دیگران لذت می‌برند، عاشق جمع هستند، در گردهمایی‌های اجتماعی رشد می‌کنند و اغلب به دنبال تجربه چالش‌ها و فعالیت‌های جدید هستند (Naz et al., 2024). این نوع شخصیت معمولاً علاقه کمتری به گذراندن زمان طولانی با تلفن همراه در حضور دیگران دارد، و به جای استفاده از آن در روابط میان فردی خود، بیشتر به معاشرت با دیگران می‌پردازند. ارتباط چهره به چهره برایشان اهمیت بالایی دارد و بنابراین، انتظار می‌رود که افراد برون‌گرا کمتر به رفتار فابینگ روی آورند (Abi Doumit et al., 2023). دانشجویانی که احساس خستگی، بی‌علاقگی یا بی‌معنایی نسبت به تحصیل دارند، ممکن است برای فرار از این احساسات به تلفن همراه پناه ببرند و رفتار فابینگ را بیشتر از خود نشان دهند. دزدگی تحصیلی به عنوان یک تجربه روان‌شناختی منفی در فرآیند یادگیری، می‌تواند نقش میانجی میان ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای مرتبط با فناوری ایفا کند. به این معنا که دانشجویان برون‌گرا ممکن است به دلیل تعاملات اجتماعی بیشتر و درگیری فعال‌تر در فعالیت‌های دانشگاهی، دزدگی تحصیلی کمتری را تجربه کنند. در نتیجه، کاهش دزدگی تحصیلی می‌تواند منجر به کاهش رفتارهای فرارگونه مانند فابینگ در این گروه شود. مطالعات مختلف نشان داده‌اند که برون‌گرایی به صورت منفی با دزدگی تحصیلی مرتبط است و هرچه فرد برون‌گراتر باشد، احتمال تجربه دزدگی تحصیلی در او کمتر است (Gao et al., 2023; Khanneh et al., 2024; Sevari & Beshlideh, 2010; Wu et al., 2024). همچنین، دزدگی تحصیلی به طور مثبت با رفتار فابینگ همبستگی دارد (Abi Doumit et al., 2023). بنابراین، براساس یافته‌های تحقیق حاضر، می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی شخصیتی برون‌گرایی به طور منفی و معناداری با فابینگ در دانشجویان نسل Z مرتبط است و این رابطه از طریق کاهش دزدگی تحصیلی میانجی‌گری می‌شود.

براساس مدل نهایی پژوهش، می‌توان گفت که صفات شخصیتی نقش مهمی در پیش‌بینی فابینگ در دانشجویان

منفی خود، به مصرف بیش از حد اینترنت روی آورند که این امر به نوبه خود موجب افزایش رفتارهای فابینگ می‌گردد (Gao et al., 2023). در واقع، این افراد ممکن است به دلیل اضطراب اجتماعی یا نگرانی‌های درونی، ترجیح دهند به جای تعاملات حضوری، در فضای مجازی فعالیت کنند و همین امر باعث می‌شود در حضور دیگران نیز بیشتر به گوشی هوشمند خود توجه کنند. این رفتار نه تنها کیفیت روابط اجتماعی را کاهش می‌دهد، بلکه می‌تواند مشکلات روانی آنان را تشدید کند. با توجه به مطالب فوق، می‌توان نتیجه گرفت که بین روان‌رنجورخویی شخصیت و رفتار فابینگ در دانشجویان نسل Z رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که اعتیاد به اینترنت نقش میانجی مهمی در این ارتباط ایفا می‌کند.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیر مستقیم بین عامل روان‌رنجورخویی شخصیت با فابینگ از طریق دزدگی تحصیلی مثبت و معنادار بود. نتایج این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات وو، و همکاران (۲۰۲۴)، آبی دامیت و همکاران (۲۰۲۳)، گائو و همکاران (۲۰۲۳) و السقاف و همکاران (۲۰۱۹) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان داشت که افرادی که سطح بالایی از روان‌رنجورخویی دارند، معمولاً از نظر هیجانی ناپایدار بوده و در مواجهه با استرس‌های روزمره، آسیب‌پذیرتر هستند (Lücke et al., 2024). در محیط دانشگاهی، استرس‌های تحصیلی و روان‌رنجوری به طور قابل توجهی می‌تواند پریشانی روانی را افزایش و منجر به افزایش سطح فرسودگی شوند (Yusoff et al., 2021). دانشجویانی که دارای روان‌رنجورخویی بالا هستند، بیشتر در معرض دزدگی تحصیلی قرار دارند، زیرا احساسات منفی مکرر می‌تواند انگیزه و علاقه آنها به تحصیل را کاهش دهد (Ergün et al., 2025) و برای کاهش تنش و فرار از احساسات منفی، ممکن است به رفتارهایی چون استفاده مفرط از تلفن همراه روی آورند، که این امر به نوبه خود موجب افزایش رفتارهای فابینگ می‌گردد (Gao et al., 2023). بنابراین، می‌توان انتظار داشت که روان‌رنجورخویی شخصیت رابطه مثبت و معناداری با فابینگ در دانشجویان نسل Z داشته باشد و این رابطه از طریق نقش میانجی دزدگی تحصیلی تقویت شود.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ضریب مسیر غیرمستقیم بین عامل برون‌گرایی شخصیت با فابینگ از طریق دزدگی تحصیلی منفی و معنادار بود. نتایج این یافته

و فابینگ را با دقت بیشتری بررسی کرد. همچنین، بررسی نقش واسطه‌ای متغیرهایی مانند اضطراب اجتماعی و وابستگی به تلفن همراه می‌تواند به درک عمیق‌تری از این رابطه کمک کند و راهکارهای مؤثرتری برای ارتقاء سلامت روانی دانشجویان نسل Z فراهم سازد. رشد و گسترش فناوری‌های نوین بدون آموزش صحیح نحوه استفاده از آن‌ها، زمینه‌ساز بروز مشکلاتی چون فابینگ می‌شود. لازم است نظام آموزشی در کنار آموزش‌های فنی، مهارت‌های سواد رسانه‌ای و ارتباطی را نیز تقویت نماید تا دانشجویان بتوانند تعادل مناسبی میان استفاده از فناوری و روابط اجتماعی برقرار کنند. یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند به متخصصان سلامت روان و مشاوران دانشگاهی کمک کند تا برنامه‌های مداخله‌ای مؤثرتری برای کاهش اثرات منفی فابینگ در میان دانشجویان ارائه دهند. طراحی برنامه‌های آموزشی برای افزایش سواد رسانه‌ای، ترویج مهارت‌های خودکنترلی در استفاده از تلفن‌های هوشمند و ایجاد محیط‌های انگیزشی می‌تواند در کاهش دلزدگی تحصیلی موثر باشد. به طور کلی، ارتقاء کیفیت روابط اجتماعی و مدیریت صحیح فناوری می‌تواند به بهبود وضعیت تحصیلی دانشجویان نسل Z کمک کند و از اثرات منفی فابینگ جلوگیری نماید. همچنین، توجه به ابعاد شخصیتی در مشاوره‌های فردی می‌تواند به کاهش وابستگی‌های ناسالم به تلفن همراه و بهبود کیفیت روابط اجتماعی در بین جوانان کمک کند.

تضاد منافع

این پژوهش برگرفته از رساله دکتری تخصصی نویسنده اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، با شناسه اخلاق IR.IAU.BOJNOURD.REC.1403.014 می‌باشد و نویسندگان اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش همکاری کردند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

نسل Z ایفا می‌کند و این رابطه به‌طور معناداری از طریق دو مسیر میانجی «اعتیاد به اینترنت» و «دلزدگی تحصیلی» هدایت می‌شود. به‌طور خاص، ویژگی‌های مثبت شخصیتی نظیر وظیفه‌شناسی، برونگرایی و گشودگی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با کاهش رفتار فابینگ در ارتباط هستند؛ درحالی‌که روان‌رنجورخویی، هم به‌صورت مستقیم و هم از طریق دو مسیر میانجی، موجب افزایش فابینگ می‌شود. بنابراین، یافته‌ها بیانگر یک زنجیره علی هستند که در آن صفات شخصیت، زمینه‌ساز یا محافظت‌کننده از دو عامل خطر (اعتیاد به اینترنت و دلزدگی تحصیلی) می‌باشند و این عوامل به‌نوبه خود نقش واسطه‌ای در بروز یا کاهش فابینگ ایفا می‌کنند. این مدل با ترسیم مسیرهای علی روشن، چشم‌انداز جامعی از سازوکارهای روان‌شناختی مرتبط با فابینگ ارائه می‌دهد و می‌تواند مبنای مؤثری برای طراحی مداخلات پیشگیرانه باشد. بر این اساس، تقویت ویژگی‌های شخصیتی مثبت و کاهش عوامل خطر روانی، همچون اعتیاد به اینترنت و دلزدگی تحصیلی، می‌تواند راهبردی کارآمد برای کاهش رفتارهای آسیب‌زایی چون فابینگ در نسل Z تلقی شود.

محدودیت و پیشنهادات

این پژوهش نیز مانند سایر مطالعات دارای محدودیت‌هایی است؛ این مطالعه یک پژوهش توصیفی همبستگی از نوع مقطعی است و امکان رسیدن به نتایج علیتی مانند پژوهش‌های آزمایشی با استفاده از نتایج این پژوهش وجود نداشت. همچنین این مطالعه صرفاً به بررسی تاثیر مولفه‌های صفات شخصیت، دلزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت بر رفتار فابینگ، متمرکز شد. بنابراین سایر علل احتمالی، عوامل تعیین‌کننده و نقش‌های واسطه‌ای رفتار فابینگ بررسی نشدند. با توجه به ابعاد مختلف و تأثیرات منفی فابینگ، لازم است پژوهش‌های بیشتری در این زمینه صورت گیرد تا راهکارهای مؤثرتری برای مقابله با آن ارائه شود. پیشنهاد می‌شود که در آینده، پژوهش‌های بیشتری با روش‌های طولی و نمونه‌های بزرگ‌تر انجام شود تا بتوان رابطه علی میان صفات شخصیت، دلزدگی تحصیلی و اعتیاد به اینترنت

منابع

Abed, M., Kadivar, P., & Khalatbari, J. (2023). Validation of students' academic boredom questionnaire. *Rooyesh-e-*

Ravanshenasi Journal (RRJ), 11(12), 67-74. [<http://frooyesh.ir/article-1-4056-en.html>] (in persian)

- Abi Doumit, C., Malaeb, D., Akel, M., Salameh, P., Obeid, S., & Hallit, S. (2023). Association between Personality Traits and Phubbing: The Co-Moderating Roles of Boredom and Loneliness. *Healthcare (Basel)*, *11*(6). [PMC10048773]. <https://doi.org/10.3390/healthcare11060915>
- Afdal, A., Alizamar, A., Ifdil, I., Ardi, Z., Sukmawati, I., Zikra, Z., Ilyas, A., Fikri, M., Syahputra, Y., & Hariyani, H. (2019). *An Analysis of Phubbing Behaviour: Preliminary research from counseling perspective* Proceedings of the International Conference on Educational Sciences and Teacher Profession (ICETeP 2018), <https://doi.org/10.2991/icetep-18.2019.65>.
- Agu, S. A., & Aneke, A. B. (2024). Self-Control and Personality Characteristics as Predictors of Social Media Addiction among University Students. *27*(3), 58-74].
- Ahmadian, H., & Rostami, C. (2016). Study of tendency of psychology students to addiction based on personality characteristics (neo). *SJNMP* *2*(2).[<https://doi.org/10.29252/sjnmp.2.2.22> (in persian)
- Al-Saggaf, Y., MacCulloch, R., & Wiener, K. (2019). Trait Boredom Is a Predictor of Phubbing Frequency. *Journal of Technology in Behavioral Science*, *4*. [<https://doi.org/10.1007/s41347-018-0080-4>]
- Alavi, S. S., Jannatifard, F., Eslami, M., & Rezapour, H. (2011). Survey on validity and reliability of diagnostic questionnaire of internet addiction disorder in students users. *Zahedan J Res Med Sci*, *13*(7), 34-38. [<https://brieflands.com/articles/zjrms-93820>] (In Persian (
- Alizadeh, Z., Feizi, A., Rejali, M., Afshar, H., Keshteli, A. H., & Adibi, P. (2018). The Predictive Value of Personality Traits for Psychological Problems (Stress, Anxiety and Depression): Results from a Large Population Based Study. *J Epidemiol Glob Health*, *8*(3-4), 124-133. [PMC7377556]. <https://doi.org/10.2991/j.jegh.2017.11.003>
- Atashrouz, B., Pakdaman, S., & Asgari, A. (2008). The relationship between the big five personality traits and academic achievement. *Journal of Developmental Psychology Iranian Psychologists*, *16*(4), 367-376. [<http://sanad.iau.ir/fa/Article/1055059> (in persian (
- Barbed-Castrejón, N., Navaridas-Nalda, F., Mason, O., & Ortuño-Sierra, J. (2024). Prevalence of phubbing behaviour in school and university students in Spain. *Front Psychol*, *15*, 1396863. [PMC11166009]. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1396863>
- Capilla Garrido, E., Issa, T., Gutiérrez Esteban, P., & Cubo Delgado, S. (2021). A descriptive literature review of phubbing behaviors. *Heliyon*, *7*(5), e07037. [PMC8144009]. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07037>
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018). Measuring phone snubbing behavior: Development and validation of the Generic Scale of Phubbing (GSP) and the Generic Scale of Being Phubbed (GSBP). *Computers in Human Behavior*, *88*, 5-17. [<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.06.020>]
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO personality inventory And NEO five factor inventory*. Lutz, Florida: Psychological Assessment Resource, Inc. [https://www.semanticscholar.org/paper/Revised-NEO-Personality-Inventory-\(NEO-PI-R\)-and-Costa-Mccrae/c743ed852f6187bf87e57c5ab336f614d37b2713](https://www.semanticscholar.org/paper/Revised-NEO-Personality-Inventory-(NEO-PI-R)-and-Costa-Mccrae/c743ed852f6187bf87e57c5ab336f614d37b2713)
- Ergün, N., Özkan, Z., & Griffiths, M. D. (2025). Social Media Addiction and Poor Mental Health: Examining the Mediating Roles of Internet Addiction and Phubbing. *Psychological Reports*, 332941231166609. [PMC36972903]. <https://doi.org/10.1177/00332941231166609>
- Erzen, E., Odaci, H., & Yeniçeri, İ. (2021). Phubbing: Which Personality Traits Are Prone to Phubbing? *Social Science Computer Review*, *39*(1), 56-69. [<https://doi.org/10.1177/0894439319847415>]

- Fatchurahman, M., Setiawan, M. A., & Karyanti, K. (2023). Intervention group logotherapy and performance measures for reducing phubbing in Generation Z. *Estudos de Psicologia, 40*.[\[https://doi.org/10.1590/1982-0275202340e200244\]](https://doi.org/10.1590/1982-0275202340e200244)
- Fernández-Andújar, M., Alonso, M. O., Sorribes, E., Villalba, V & ,Calderon, C. (2022). Internet Addiction, Phubbing, Psychological Variables and Self-Perception of Mathematical Competence in College Students. *Mathematics, 10*(15), 2631.[\[https://www.mdpi.com/2227-7390/10/15/2631\]](https://www.mdpi.com/2227-7390/10/15/2631)
- Gao, B., Liu, Y., Shen, Q., Fu, C., Li, W & , Li, X. (2023). Why Cannot I Stop Phubbing? Boredom Proneness and Phubbing: A Multiple Mediation Model. *Psychol Res Behav Manag, 16*, 3727-3738.[PMC10497055]. <https://doi.org/10.2147/prbm.S423371>
- García, M. A., Lerma, M., Perez, M. G., Medina, K. S ,Rodriguez-Crespo, A., & Cooper, T. V. (2024). Psychosocial and personality trait associates of phubbing and being phubbed in hispanic emerging adult college students. *Current Psychology, 43*(6), 5601-5614.[\[https://doi.org/10.1007/s12144-023-04767-y\]](https://doi.org/10.1007/s12144-023-04767-y)
- Ghasemi, v. (2012). Estimation of optimal sample size in structural equation models and evaluation of its adequacy for social researchers. *Iranian Journal of Sociology, 12*(1), 138-161.[\[https://doi.org/20.1001.1.17351901.1390.12.4.5.7\]](https://doi.org/20.1001.1.17351901.1390.12.4.5.7)
(In Persian (
- Gijwani, D ,Batra, M., Jindal, A., Vishnupratap, D. R., & Kaur, P. (2024). Assessment of Phubbing, Smart Phone Addiction and Related Psychological Variables among Dental Undergraduates: A Multicentric Study. *Indian Journal of Dental Research, 35*(1), 13-17.[38934742] https://doi.org/10.4103/ijdr.ijdr_565_23
- Guerra Ayala, M. J., Alegre de la Rosa, O. M., Chambi Catacora, M. A. d. P., Vargas Onofre, E., Cari Checa, E., & Díaz Flores, D. (2025). Nomophobia, phubbing, and deficient sleep patterns in college students [Original Research]. *Frontiers in Education, Volume 9 - 2024*.[\[https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1421162\]](https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1421162)
- Hassan Esfahani, M., Khanjani, M., & Bazram, A. (2021). The factor Structure and psychometric properties of Generic Scale of Phubbing (GSP). *Quarterly of Educational Measurement, 12*(46), 7-26.[\[https://doi.org/10.22054/jem.2022.64299.3313\]](https://doi.org/10.22054/jem.2022.64299.3313) (In Persian)
- Holzer, B. M., Ramuz, O., Minder, C. E., & Zimmerli, L. (2022). Motivation and personality factors of Generation Z high school students aspiring to study human medicine. *BMC Medical Education, 22*(1), 31.[\[https://doi.org/10.1186/s12909-021-03099-4\]](https://doi.org/10.1186/s12909-021-03099-4)
- Hosseinpour, E., Asgari, A., & Ayati, M. (2016). The Relationship between Internet and Cell-Phone Addictions and Academic Burnout in University Students. *Information and Communication Technology in Educational Sciences, 24*(6), 59-73.[\[http://sanad.iau.ir/fa/Article/1006393\]](http://sanad.iau.ir/fa/Article/1006393)
- Hussain, A. (2024). *And You Think You Know Gen Z: Real Stories and Practical Tips for Parents, Educators, Marketers, & Employer* (1 ed.). Notion Press Media Pvt. Limited. <https://books.google.com/books?id=zgvy0AEACAAJ>
- Ivanova, A., Gorbaniuk, O., Błachnio, A., Przepiórka, A., Mraka, N., Polishchuk, V., & Gorbaniuk, J. (2020). Mobile Phone Addiction, Phubbing, and Depression Among Men and Women: A Moderated Mediation Analysis. *Psychiatr Q, 91*(3), 655-668. [PMC7395043]. <https://doi.org/10.1007/s11126-020-09723-8>
- Jeevan, R., Jiss, J., Ashish, J., & Amal, A. (2025). Boredom Proneness and Big Five Personality Traits Among Emerging Adults. *International Journal of Indian Psychology, 13*(2), 4098-4104.[\[https://doi.org/10.25215/1302.362\]](https://doi.org/10.25215/1302.362)
- Jojo, C. E., & Sundaramoorthy, J. (2022). Personality traits associated with Internet addiction among college students in South India. *Cogent Education, 9*(1),

- 2142455.[https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2142455]
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M., Çulha, İ., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of behavioral addictions, 4*(2), 60-74.[PMC4500886]. <https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.005>
- Kardefelt-Winther, D. (2014). A conceptual and methodological critique of internet addiction research: Towards a model of compensatory internet use. *Computers in Human Behavior, 31*, 351-354.[https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.059]
- Khanneh, H., Taimeh, Z., Anas, S., Bawadi, Y., Al-Abcha, T., Qaswal, A. B., & Bani Mustafa, R. (2024). Personality traits & their relation to academic burnout and satisfaction with medicine as a career in Jordanian medical students. *Discover Psychology, 4*(1), 161.[https://doi.org/10.1007/s44202-024-00263-x]
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4 ed.). Guilford press, New York & London .
- Kobicheva, A., Tokareva, E., & Baranova, T. (2024). How does students' level of phubbing relate to academic engagement and performance variables? *European Journal of Psychology of Education, 40*(1), 10.[https://doi.org/10.1007/s10212-024-00905-7]
- Koc, T & Caliskan, K. (2023). Phubbing phenomenon in educational environments: examining the impact of supervisor phubbing on student outcomes. *Journal of Further and Higher Education, 47*(1), 15-30.[https://doi.org/10.1080/0309877X.2022.2088270]
- Lai, X., Hu, C., Ying, L., Xu, H., Zhao, C., Yang, X., Yu, X., & Zhang, G. (2023). Risk and Protective Factors Associated With Smartphone Addiction and Phubbing Behavior Among College Students in China. *Psychol Rep, 126*(5), 2172-2190.[PMC35412349]. <https://doi.org/10.1177/00332941221084905>
- Lücke, A. J., Schilling, O. K., Kunzmann, U., Gerstorf, D., Katzorreck-Gierden, M., Hoppmann, C. A., Luong, G., Wagner, G. G., Riediger, M., & Wrzus, C. (2024). Neuroticism, emotional stress reactivity and recovery in daily life: Examining extraversion and openness as moderators. *Journal of Research in Personality, 109*, 104474.[https://doi.org/10.1016/j.jrp.2024.104474]
- Lv, H., Ye, W., Chen, S., Zhang, H., & Wang, R. (2022). The Effect of Mother Phubbing on Young Children's Emotional and Behavioral Problems: A Moderated Mediation Model of Mother-Child Attachment and Parenting Stress. *Int J Environ Res Public Health, 19*(24), 16911.[PMC9779429]. <https://doi.org/10.3390/ijerph192416911>
- Mallinckrodt, B., Abraham, W., Wei, M., & Russell, D. (2006). Advances in Testing the Statistical Significance of Mediation Effects. *Journal of Counseling Psychology, 53*(3), 372-378.[https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.3.372]
- Mason, M. C., Zamparo, G., Marini, A., & Ameen, N. (2022). Glued to your phone? Generation Z's smartphone addiction and online compulsive buying. *Computers in Human Behavior, 136*, 107404.[https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107404]
- Medina Gamero, A., & Regalado Chamorro, M. (2021). [Phubbing: The other face of COVID-19. *Semergen, 47*(6), 426. [PMC8162816]. <https://doi.org/10.1016/j.semereg.2021.05.001> (Phubbing: el otro rostro de la COVID-19 (.
- Meyers, L. S., Gamest, G., & Goarin, A. J. (2006). *Applied multivariate research, design and interpretation*. Sage publication, Thousand oaks. London. New Deihi. <https://study.sagepub.com/meyers3e>
- MohammadiPour, M., Ashrafifard, S., & Mohammadipour, S. (2023). Relationship Between Metacognitive Beliefs and Body Image Concerns in Primary Dysmenorrhea Intensity: The Mediating Role of Pain Self-Efficacy in Iranian Students [Research Article]. *Iran J*

- Psychiatry Behav Sci*, 17(3), e131474. [<https://doi.org/10.5812/ijpbs-131474>]
- Nanda, G., & Prihatsanti, U. (2023). *Phubbing in Workplace: The Effect to Employees' Work Engagement* Proceedings of International Conference on Psychological Studies (ICPsyche), 4., Semarang, Indonesia. <https://doi.org/10.58959/icpsyche.v4i1.48>.
- Naz, A., Khan, H. U., Alesawi, S., Abouola, O. I., Daud, A., & Ramzan, M. (2024). AI Knows You: Deep Learning Model for Prediction of Extroversion Personality Trait. *IEEE Access*, 12, 159152-159175. [<https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3486578>]
- Nguyen, T. N. D., Tran, H. Y., Nguyen, G. H. M., Nguyen, Y. K., & Dinh, H. T. M. (2025). Narcissism, Social Media Addiction, Self-Esteem, and Haxeco Traits: Exploring Influences on Life Satisfaction Among Generation Z. *Psychol Res Behav Manag*, 18, 419-434. [PMCID: 11873018]. <https://doi.org/10.2147/prbm.S447067>
- Nikel, Ł., Kolańska-Stronka, M., & Krasa, P. (2024). Personality traits, internet addiction, and phubbing among teens: a mediation analysis. *Behaviour & Information Technology*, 44(3), 463-476. [<https://doi.org/10.1080/0144929X.2024.2323096>]
- Nnamani, S. E., Ndu, A., & Obi, T. C. (2025). Personality Traits and Loneliness as Predictors of Internet Addiction among University Undergraduates. *Caritas Journal of Psychology and Behavioural Sciences*, 3].(¹)
- Parus, M., Adu, A., & Keraf, M. (2021). Phubbing Behavior and Quality of Friendship in Faculty of Public Health, Nusa Cendana University. *Journal of Health and Behavioral Science*, 3, 13-23. [<https://doi.org/10.35508/jhbs.v3i1.3031>]
- Rachman, A., Rusandi, M. A., & Andri Setiawan, M. (2020). Effect of Phubbing Behavior on Student Academic Procrastination. *PSIKOPEDAGOGIA Jurnal Bimbingan dan Konseling*, 8. [<https://doi.org/10.12928/psikopedagogia.v8i1.17895>]
- Rachubińska, K., Cybulska, A., Szkup, M., & Grochans, E. (2021). Analysis of the relationship between personality traits and Internet addiction. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 25(6), 2591-25.99 [PMID: 33829445]. https://doi.org/10.26355/eurev_202103_25422
- Rehman, S. u., Rehman, N., & Shehwar, D. (2024). Impact of Social Media on Phubbing Behavior and Incivility: An Empirical Study. *Social Sciences Spectrum*, 3, 7-16. [<https://doi.org/10.71085/sss.03.04.160>]
- Sadeghi Bimorgh, M., Akbarzadeh, F., Moharreri, F., Akbari, A., Porghafar, H., & Ebrahimi, A. (2023). The relationship between the internet addiction and cell phone addiction with academic burnout in medical students of Mashhad University of Medical Sciences. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 25(1), 3-9. [<https://doi.org/10.22038/jfmh.2023.21618>]
- Şahin, S., Demirhan, İ., Aröz, A., & Ünsal, A. (2024). Assessment Of The Relationship Between Phubbing And Personality Types Among University Students. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(1), 115-128. [<https://doi.org/10.35379/cusosbil.1394592>]
- Sert, H., Üngören, Y., Pelin, M., & Horzum, M. B. (2023). Relationship between chronotypes, personality traits, and phubbing levels in university students. *Biological Rhythm Research*, 54(3), 322-333. [<https://doi.org/10.1080/09291016.2023.2169653>]
- Sevari, K., & Beshlideh, K. (2010). The relationship between personality characteristics and academic burnout of secondary school students in Ahvaz. *Psychological Achievements*, 17(1), 89-102. [https://psychac.scu.ac.ir/article/11673_5c9a0888be37d37b04d589b1916a89ba.pdf]
- Sharp, J. G., Zhu, X., Matos, M., & Sharp, J. C. (2021). The Academic Boredom Survey Instrument (ABSI): a measure of

- trait, state and other characteristic attributes for the exploratory study of student engagement. *Journal of Further and Higher Education*, 45(9), 1253-1280. [<https://doi.org/10.1080/0309877X.2021.1947998>]
- Sulea, C., van Beek, I., Sarbescu, P., Virga, D & „Schaufeli, W. B. (2015). Engagement, boredom, and burnout among students: Basic need satisfaction matters more than personality traits. *Learning and Individual Differences*, 42, 132-138. [<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lindif.2015.08.018>]
- Thomas, T. T., Carnelley, K. B., & Hart, C. M. (2022). Phubbing in romantic relationships and retaliation: A daily diary study. *Computers in Human Behavior*, 137, 107398. [<https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107398>]
- Tian, Y., Zhao, Y., Lv, F., Qin, N., & Chen, P. (۲۰۲۱). Associations Among the Big Five Personality Traits, Maladaptive Cognitions, and Internet Addiction Across Three Time Measurements in 3 Months During the COVID-19 Pandemic. *Front Psychol*, 12, 654825. [PMCID: 8172586]. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.654825>
- Toyama, M., & Hayashi, Y. (2022). Links of personality traits to media multitasking: Conscientiousness predicts mobile phone use in the college classroom. *Current Psychology*, 41(12), 8660-8667. [<https://doi.org/10.1007/s12144-020-01258-2>]
- Treviño Benavides, T. B., Alcorta Castro, A. T., Garza Marichalar, S. A., Peña Cisneros, M., & Baker Suárez, E. C. (2023). *Understanding Generation Z and Social Media Addiction*. SpringerBriefs in Business, in: Social Media Addiction in Generation Z Consumers. [https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-33452-8](https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-33452-8_031-33452-8)
- Vanden Abeele, M. M. P., Antheunis, M. L., & Schouten, A. P. (2016). The effect of mobile messaging during a conversation on impression formation and interaction quality. *Computers in Human Behavior*, 62, 562-569. [<https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.04.005>]
- Wahyuni, S., Agustina, H., & Munthe, R. A. (2023). The Relationship between Personality and Academic Burnout: Exploring the Influence of Psychological Well-Being and Demographic Factors. *International Journal of Islamic Educational Psychology*, 4(2), 169-189. [<https://doi.org/10.18196/ijiep.v4i2.18687>]
- Weston, R., & Gore, P. (2006). A Brief Guide to Structural Equation Modeling. *The Counseling Psychologist*, 34, 719-751. [<https://doi.org/10.1177/0011000006286345>]
- Wu, X., Zhang, W., Li, Y., Zheng, L., Liu, J., Jiang, Y., & Peng, Y. (2024). The influence of big five personality traits on anxiety: The chain mediating effect of general self-efficacy and academic burnout. *PLoS One*, 19(1), e0295118. [<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0295118>]
- Yusoff, M. S. B., Hadie, S. N. H., & Yasin, M. A. M. (2021). The roles of emotional intelligence, neuroticism, and academic stress on the relationship between psychological distress and burnout in medical students. *BMC Med Educ*, 21(1), 293. [PMCID: 8140426]. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-02733-5>